

.....verwend volk.....

Rede uitgesproken door Mr. A. A. M. van Agt tijdens het CDA-Congres op zaterdag, 20 januari 1979 in het Nederlandse Congresgebouw te Den Haag.

Vrienden van het Christen Democratisch Appèl,

Een jaar kabinet-Van Agt

Ruim een jaar geleden, op het CDA-congres in Amsterdam, stonden wij aan het begin van dit Kabinet. Wij wisten dat het moeilijk zou worden. Wij kregen de beste wensen mee van onze vrienden en geestverwanten, vaak vergezeld van de waarschuwing dat het een barre reis zou worden. Een heel krappe meerderheid, een militante oppositie en vooral: kolossale problemen in een neergaande economie met honderdduizenden werklozen en het vooruitzicht op nog een aanzienlijke vermeerdering van hun aantal, met de noodzaak de voortgaande stijging van de collectieve uitgaven en de ter bekostiging daarvan steeds verder oplopende druk van belastingen en premies sociale zekerheid af te buigen, met de onvermijdelijkheid daardoor van het scherper stellen van prioriteiten, het naar de toekomst verschuiven van wensen en verwachtingen die zich al voor inwilliging hadden aangemeld.

Matiging

Matiging werd het sleutelwoord, matiging in de collectieve én in de particuliere bestedingen. Dat was geen amusante boodschap. Want al zijn we hier te lande bijna wereldkampioen welvaart, al zijn onze sociale zekerheden tot een, in vergelijking met elders, uitzonderlijke hoogte ontwikkeld, wat er nog te wensen valt boeit de aandacht meer dan wat we al verwezenlijkt hebben. We zijn een verwend volk en gedragen ons daar soms naar.

Versobering van levensstijl

In het program van ons CDA neemt de oproep tot versobering van levensstijl een wezenlijke plaats in. Uit de kerken klinkt dat appèl nu al een reeks van jaren. Vindt het weerklank? Zijn de mensen er ontvankelijk voor gebleken? Tot dusverre onvoldoende. Ik hoor de tegenwerping al. De bereidheid tot matigen is er wel, maar het Kabinet heeft er geen oog voor.

Ik sta hier niet voor het congres van ons CDA om het Kabinet in alle standen aan te prijzen. Ik ben voluit bereid om te erkennen dat wij de plank wel eens mislaan. Maar deze ingebrekestelling wijs ik af. Wie heeft zich maanden achtereen het vuur uit de sloffen gelopen voor een centraal sociaal accoord? Wie heeft de plannen van het Kabinet principiëel bespreekbaar verklaard en een bundel van suggesties en voorstellen ter tafel gebracht om een zinvolle samenspraak met de sociale partners op gang te brengen? Dat was onze minister van Sociale Zaken, de man die op een van de ondankbaarste plaatsen van het Kabinet zit, Wil Albeda!

Beroep op sociale partners

Voor hem kom ik op en zo voor het Kabinet. Daarmee wijs ik anderen niet tot schuldigen aan. Dat heeft geen zin. Zinvoller is het opnieuw een beroep te doen op de sociale partners tot constructieve samenwerking met elkaar en met de regering. Dat het een illusie zou zijn te mikken op een redelijke verstandhouding tussen een Kabinet van de huidige samenstelling en de vakbeweging, weiger ik te geloven. Wie naar Engeland kijkt en naar Duitsland, die stelt vast dat landen waarin socialisten de regering in handen hebben van zelfs ernstige sociale conflicten niet gevrijwaard zijn. En óók dat wij in Nederland, al vallen er wel eens agressieve woorden, een vakbeweging hebben waarin gematigde en redelijke bestuurders de boventoon voeren.

Sociaal klimaat

Jammer is het dat de fractievoorzitter van de P.v.d.A. in de Tweede Kamer in de laatste maanden herhaaldelijk in interviews heeft gesproken over maatschappelijk protest, verzet en actie. Verschijnselen die hij waarnam, zei hij, en waarvan hij verwachtte, zei hij, dat ze in hevigheid zullen toenemen. In zulke verklaringen kan ik, zogezegd, geen enkele bijdrage aan het algemeen welzijn zien. Ik spreek over het sociaal klimaat. Dat brengt mij op de vraag of het Kabinet zich er voldoende voor inspant om de offers die het 'minder meer' beleid nodig maakt naar behoren te verdelen. Hoe, anders gezegd, te oordelen over ons inkomensbeleid? Enkele opmerkingen daarover mogen niet ontbreken.

Inkomensbeleid

Herinnert u zich nog dat ons eerste parlementaire optreden, nog vóór Kerstmis 1977, diende ter verdediging in de Tweede Kamer van het wetsontwerp tot beheersing van niet-CAO inkomens?

Mag ik er nog eens op wijzen dat wij ons hele Bestek '81 hebben belegd met een garantie tot handhaving van de koopkracht van de mensen met een sociaal minimum? En ook dat er blijkens de inkomensplaatjes voor de lager betaalden nog vooruitgang zal zijn, voor de modalen tenminste behoud van reële koopkracht en voor hoger betaalden verlies? En mag ik ook nog eens het feit vermelden dat het werk aan een Kaderwet inkomensvorming wordt voortgezet? Wij spreken de ambtenaren aan op hun bevoorrechte positie en we hebben de pensioenen van politieke ambtsdragers besnoeid.

Verbetering van arbeidsomstandigheden

Helemaal in de lijn van ons CDA-program heeft het Kabinet vervolgens een aantal beslissingen genomen om arbeid zinvoller te maken. De onlangs aangebrachte wijziging in het wetsontwerp Arbeidsomstandighedenwet valt daartoe te rekenen. En ook die voorstellen en plannen die ten doel hebben de betrokkenheid van de werknemers bij de gang van zaken in zijn bedrijf groter te maken. Ik denk aan de herziening van de Wet op de ondernemingsraden en aan onze adviesaanvraag aan de SER over de medezeggenschap in de samenstelling van de Raad van Commissarissen bij grote maatschappijen.

Leegstand van woonruimten bestrijden

Er is veel werk verzet in het eerste jaar en er staat veel op stapel. Dezer weken heeft het Kabinet een wetsontwerp gepresenteerd ter bestrijding van leegstand van woonruimte. Dat ontwerp is bedoeld als een aanvulling op het eerder ingediende voorstel om het eigenmachtig inbezitnemen van huizen (het kraken) tegen te gaan. Voor die anti-krakwet heeft de oppositie geen goed woord meer over. Blijkbaar doet het er niet toe dat de P.v.d.A. staatssecretaris Schaeffer dat wetsontwerp mede bij de Tweede Kamer heeft verdedigd. Onze Leegstandswet staat naast een soortgelijk initiatief van de oppositie met dien verstande dan dat ons voorstel, naar onze vrienden stellen en onze tegenstanders niet weerspreken, veel beter is. Een waardevolle voorziening voor sociaal zwakkere medeburgers.

Minderheden

Maatschappelijk zwak en kwetsbaar, dat zijn ook de etnische minderheden in ons land. Bijzondere inspanningen ten behoeve van hen verrichtte het Kabinet door het gereed maken en met de Tweede Kamer bediscussiëren van een nota betreffende het jegens de Molukkers te voeren beleid en door, eveneens in discussie met het parlement, een beter beleid voor woonwagenbewoners op te zetten. Ook daarmee werd een wens uit ons CDA-program tot uitvoering gebracht.

Ontwikkelingssamenwerking

Mensen in nood, ze zijn te vinden binnen onze grenzen maar in onafzienbare aantallen daarbuiten. De ontwikkelingssamenwerking hebben we altijd hoog in het vaandel geschreven. Tijdens de formatie werd afgesproken dat we inspanningen hiervoor ook in jaren van afnemende welvaart onverminderd zouden voortzetten en zo blijft ons land koplopen in de wereld. Weliswaar komt daar nu minder tam-tam aan te pas, maar hetzelfde werk wordt nu, hier en daar met een verstandige bijstelling, door een bewindsman van het CDA met niet meer bekwaamheid en met meer bescheidenheid gedaan.

Vrede en veiligheid

Ontwikkelingssamenwerking wordt meestal in één adem genoemd met buitenlands beleid. Van de talrijke problemen die zich hierbij aandienen kan ik er nu maar één aanstippen en dat is het onderwerp vrede en veiligheid. Het internationaal overleg over wapenbeheersing en ontwapening loopt helaas heel moeizaam. Nederland blijft hierin niettemin een actieve deelnemer, wij laten ons niet ontmoedigen. In het bijzonder gaat ons de problematiek van de nucleaire bewapening ter harte. Een benauwende kwestie; mede omdat zij niet los kan worden gemaakt van de niet-nucleaire bewapening. Een indringende discussie daarover is gaande tussen de Tweede Kamer (en onze fractie levert daaraan een belangrijk aandeel) en onze minister van Defensie. Hier zijn zware verantwoordelijkheden in het geding waarop wij ons in ernst en, zo nodig, ook in zelfkritiek hebben te bezinnen. Daarbij hebben wij geen behoefte aan bijstand door kleinkunstenaars afgevaardigd uit Oostbloklanden die zelf tot op de tanden gewapend zijn.

Unifil

Een enkel woord nog over de Libanon. Al in het midden van de zestiger jaren heeft de toenmalige Nederlandse regering aan de VN beloofd, indien nodig, te zullen bijdragen aan vredesoperaties. Tot dusver hadden de VN op ons nog geen beroep gedaan. Nu wel. Zolang de VN bestaan hebben regering en parlement hun steun betuigd aan en hun sympathie met de pogingen van deze wereldorganisatie om zo nodig met een eigen vredesmacht de vrede te bewaren waar die ernstig wordt bedreigd. Nu moet blijken of Nederland kan worden gehouden aan zijn gegeven woord.

Abortus

Opnieuw komt het vraagstuk abortus in het centrum van de publieke aandacht. Ook, en heel in het bijzonder, in het CDA houdt deze kwestie de mensen weer intens bezig. Er is verhevigde discussie, er is óók verontrusting.

Aan het eind van het vorig jaar bereikten wij binnen het Kabinet overeenstemming over de tekst van een wetsontwerp (en van de toelichting daarop) tot wijziging van de bestaande wetbepalingen omtrent het afbreken van zwangerschap. Daarover heeft de Raad van State intussen een advies uitgebracht. Met het bestuderen en bespreken van dat advies zijn wij binnen het Kabinet nog niet gereed. Mijn positie staat mij niet toe op de

indiening van het wetsontwerp bij het parlement vooruit te lopen. Ik vraag daarvoor begrip.

Toch wil ik, hier en nu, enkele opmerkingen maken van principiële aard. De eerste daarvan is deze. Wij leven in een levensbeschouwelijk verdeeld land. Dat er binnen onze bevolking veel verscheidenheid van overtuiging en opvatting is, blijkt niet alleen, maar wel in bijzondere mate in de abortuskwestie. Dat is al vele jaren duidelijk. De christen-democraten vormen in Nederland geen meerderheid. Daaruit volgt dat wij hebben te kiezen tussen ofwel deze kwestie aanpakken samen met één of meer anderen, ofwel ter zijde blijven en de zaak aan uitsluitend anderen overlaten. Kieszen we voor het eerste, dan zullen we hoe dan ook hebben te aanvaarden, dat er een wetsontwerp uit de bus zal komen waarin óók de partner in de samenwerking zich in redelijke mate kan herkennen.

Ziehier enige gedachten van ons pogen te geraken tot een zo goed mogelijke herziening van de bestaande wet. Laten wij daarbij wel beseffen, dat die bestaande wet feitelijk niet meer functioneert. Op papier moge er sprake zijn van een zekere verruiming, in de praktijk gaat het veeleer om het brengen van een zekere ordening in een feitelijk oncontroleerbaar geworden situatie. Bij het zoeken naar die ordening zijn wij bereid naar elkaars opvattingen te luisteren. Waar die bereidheid en dat respect komen te ontbreken, wacht slechts chaos. Ook geestelijke leiders moeten zich dat realiseren.

CDA – Vooruit!

We zijn begonnen aan een nieuw jaar. Een heel belangrijk jaar voor het CDA met het oog op de Europese verkiezingen, met het oog ook op het treffen van de laatste voorbereidingen voor de fusie tot één CDA-partij, de voltooiing van het politiek bouwwerk van de Christen-Democratie in Nederland.

Een belangrijk jaar zal het ook zijn voor regering en parlement. De economische vooruitzichten zijn inmiddels niet opgeklaard, maar versomberd. Dat eist opnieuw de moed om ondankbare beslissingen te nemen en daarvoor, door alle kritiek daarop heen, in vastberadenheid en zelfvertrouwen te staan.

Bij mijn werk word ik geholpen en gehinderd. Gehinderd door de oppositie. Dat is haar goede recht. Het is zelfs in zekere zin haar taak. Een democratie kan niet zonder oppositie. Maar dan wel oppositie op een faire manier en niet weglopen van stellingen die je eerder als regeringspartij had betrokken.

Gelukkig word ik ook geholpen. En allereerst natuurlijk door u, door het CDA. Met alle fricties en meningsverschillen die ik wel eens met de CDA-fractie in de Tweede Kamer heb, ben ik haar dankbaar voor haar steun en bezieling. Dankbaarheid ervaar ik óók jegens onze Eerste Kamer-fractie. De positie van de Senaat brengt met zich dat die fractie zelden in het politieke zoeklicht staat, maar ook daar wordt veel arbeid verricht en veel steun geboden.

Wat hebben we niet doorgemaakt dit jaar. De barensweeën van de totstandkoming van het Kabinet, nadat de P.v.d.A. zichzelf buiten de deur had gewerkt: goede verkiezingen voor Staten en Raden; de verguizing van oud-staatssecretaris van Rooijen in de koopsompolissenaffaire en diens volledige eerherstel; het door mij betreunde vertrek van Jaap Boersma uit de politiek. De grootste schok was echter het dramatische vertrek

van Wim Aantjes uit de politiek. Hoe juist en onvermijdelijk zijn afscheid ook was – ook zijn laatste politieke daad demonstreerde nog eens zijn analytisch vermogen en zijn grote gevoel voor de politiek – het was en is een diepe wonde voor het CDA. Juist hem, met zijn altijd eerlijk geuite twijfels over karakter en koers van het CDA, had ik zo graag gegund CDA en Kabinet, beide, in veilige haven te loodsen. Vanaf deze plaats wil ik hem danken voor zijn werk, zijn adviezen en zijn vriendschap.

Wij moeten voort, ook met het CDA. Ik verheug mij zeer over de gevonden overeenstemming over grondslag en politiek handelen. Met de voortdurende toetsing van onze politieke overtuiging aan de Heilige Schrift is het CDA een principiële partij die zijn inspiratiebron voortdurend politiek wil vertalen en operationeel maken. Dat is een verrijking van de politieke menings- en besluitvorming in een veelkleurig land. Het stimuleert mij in mijn werk te weten dat u met uw overtuiging en evangelische beweging de nederlandse samenleving dienstbaar wilt zijn.

Er zijn meer minister-presidenten in dit land geweest en er zullen er nog veel na mij komen. Een ieder ontwikkelt zijn eigen opvattingen en zijn eigen stijl. Ik voel mij de voorman van gelijken. Anderen willen dat anders. Zij zouden wensen dat de minister-president sterker zou domineren. Ik hoor hen vriendelijk aan maar vind dan toch dat ik dat stempel sterk genoeg vind waardoor ik een team van mensen van verschillende politieke herkomst eerlijk en constructief laat samenwerken.

Maar belangrijker dan de stijl en regeren is de inhoud van het beleid dat gevoerd wordt. Dat beleid kan niet voor 100% CDA-beleid zijn. Wij verkeren in een coalitie met de VVD. Ook die partner heeft er aanspraak op eigen opvattingen en wensen gehonoreerd te krijgen. Regeerakkoord en respect voor de coalitiepartner temperen de mogelijkheden tot volledige realisering van ons eigen CDA-program. Maar veel ervan zal toch verwerkt worden. Met uw steun, die is onmisbaar.

Hartelijk dank voor uw toewijding aan de goede zaak van ons CDA. Ik wens u allen een goed jaar; veel heil en zegen.